

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar bo‘yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich

FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li

SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich

XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOYIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Соъуб Раъноев

KAMBAFALLIK VA UNI QISQARTIRISH MUAMMOLARI 33-42

Abdimov O'zbek Bektemirovich

MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira

ESKI TERMIZ SIMOVKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo

SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna

KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Tаниев Аҳмаджон Баҳромович

TUURIZM, GLOBALLASHUV VA SAVDO: ULARNING ATROF-MUHQITGA TA'BSIRI 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардоревич

XORAZM VILOYATIDA TUURIZM TRANSPORTI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMIILLARI TAHLILI 83-93

Raximov Bahromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi

O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich

QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O‘ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO‘LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS‘ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN‘ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA‘NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA‘NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O‘RNI	217-221
<i>Bekpo‘latov Ulug‘bek Rahmatulla o‘g‘li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA‘MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Berdiyeva Muqarrama Anvarovna, Chernova Natalya Vasильevna</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO‘K” SIFAT BELGISINING SEMANTIК XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O‘ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shexroz Abrorovich</i> OG‘ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'lqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'lqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Matadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoira Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

- Itomov Nurillo Fayzullayevich*
ТА’МИНЛОВЧИ ТО’ЛОВ – МАЖБУРИЯТЛАРНИ ТА’МИНЛАШНИНГ
ЯНГИ УСУЛИ СИФАТИДА 407-414
- Салаев Нодирбек Сапарбаевич*
ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ,
ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431
- Ходжиев Юнус Мухитдинович*
МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН
АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436
- Сайдивалиева Хуршида*
БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ
МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ
МАСАЛАЛАРИ 437-445
- Миқитов Вобур*
THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451
- Raimova Nargiza Doroyevna, To‘uchiyeva Bahora Otabekovna*
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459
- Чориева Хуршидабону Хуррам қизи*
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ
ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468
- Toshkanov Nurbek Bahriddinovich*
UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING
AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478
- Kubaeva Ismigul Farhod qizi*
CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484
- Юсупов Ўктамбой Абсаматович*
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ
КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491
- Баходирова Сабина Улугбек кизи*
РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО
ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503
- Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли*
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ
ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508
- Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li*
O‘ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

- Ibraximov Sanjar Urunbayevich*
SPORT MASHG‘ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI
VA TAMOYILLARI 521-531

<i>Urazkulova Anna Vitalyevna</i> OLIJ TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI	532-537
<i>Қаршиева Дилбар Эшпулатовна</i> ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ	538-542
<i>Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna</i> KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH	543-547
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV	548-556
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE	557-562
<i>Акрамова Умеда Салиевна</i> ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ	563-574
<i>Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi</i> МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	575-582
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> SHAHMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	583-587
<i>To'xtayev Hasan Toshpo'latovich</i> ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV- PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI	588-591
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	592-599
<i>Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL)	600-607
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи</i> МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ	608-611
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIIY TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	612-618
<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> МАКТАБГАЧА TA'LIMGA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH BO'YICHA MAVJUD TA'LIM TALABLARINING TASNIFI YUZASIDAN TAHLILLAR	619-623

<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG'USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI	624-628
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	629-634
<i>Салиев Улугбек, Салиева Низора</i> ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ	635-640
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ	641-647
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ	648-653
<i>Ахмедова Уктамхон</i> РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	654-659
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	660-664
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> МАКТАВГАЧА ВА БОШLANG'ICH TA'LIMDA МАТЕМАТИКА MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI	665-670

Received: 30 November 2024
Accepted: 5 December 2024
Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

MECHANISMS FOR DEVELOPING THINKING ABILITY IN ELEMENTARY STUDENTS THROUGH CHESS

Bobokulov Chori Urolovich,

Termez University of Economics and Service,
Teacher of the Department of Physical Culture
E-mail: boboqulovchori0@gmail.com

Abstract. Chess is a game of precision, foresight, and strategy. But to achieve excellence, players must develop clear, structured thinking. Here is a guide to help chess enthusiasts develop their thinking process and make conscious, calculated moves on the board.

Keyword: clear thinking in chess, logical thinking in chess, visualization of moves, chess strategy, tactical and positional analysis, decision-making in chess, logical moves in chess, time management in chess, playing under time constraints.

SHAXMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI

Boboqulov Chori Urolovich,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti,
Jismoniy madaniyat kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya. Shaxmat — bu aniqlik, uzoqni ko'ra bilish va strategiya hukmronlik qiladigan o'yin. Ammo mukammallikka erishish uchun o'yinchilar aniq, tuzilgan fikrlashni rivojlantirishlari kerak. Bu erda shaxmat ixlosmandlariga fikrlash jarayonini rivojlantirish va doskada ongli, hisoblangan harakatlarni amalga oshirishga yordam beradigan qo'llanma.

Kalit so'zlar: shaxmatda aniq fikrlash, shaxmat o'yinida mantiqiy fikrlash, qadamlarni vizuallashtirish, shaxmat strategiyasi, taktik va pozitsion tahlil, shaxmatda qaror qabul qilish, shaxmat mantiqiy qadamlar, shaxmatda vaqtni boshqarish, vaqt cheklovida o'ynash.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N81>

Kirish. Hozirgi zamonda fan va madaniyatning eng so'nggi yutuqlari asosida kelajagimiz bo'lgan yosh avlodni hayotga tayyorlash eng ustuvor masala bo'lib qaraladi shu sababdan ilg'or tajribalar amalga oshirish muhim ahamiyatga ega.

Insonning intellektual imkoniyatlarini oshiruvchi vosita sifatida qadim davrlardan buyon o'ynalib kelinayotgan sport turlaridan biri bo'lgan – shaxmat o'yini hozirgi kunda eng mashhur o'yinlardan biriga aylangan, sport turi sifatida qabul qilingan; dunyo bo'ylab millionlab kishilar bu o'yinni o'ynashadi. Shaxmat aqliy gimnastika sifatida ham ko'riladi.

Inson kichik maktab yosh davrida rivojlanishning asosiy nuqtalaridan biri hisoblanib, bu vaqtda kelajakda kerak bo'ladigan bilim va ko'nikmalarining asoslarini yig'ib boradi. Shu sababdan bu yoshda bolaning aqliy rivojlanishiga e'tibor berish kelajakda jamiyat uchun eng kerakli kadrni etishtirishga poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Haqiqatdan ham, davlatimiz mustaqillik sharoitida ta'lim sohasida, jumladan, umumiy o'rta ta'lim yo'nalishida o'qitishni mantiqiy fikrlash asosida tashkil etish hozirgi kun jamiyat taraqqiyotining talabidan kelib chiqmoqda. Hozirgi paytda umumiy o'rta ta'lim maktablari yoshlarini mantiqiy fikrlashga o'rgatish jarayonida shaxmat mashg'ulotlariga e'tibor qaratish lozim bo'ladi. Shaxmat faqat sport o'yinigina bo'lib qolmay, balki inson xarakteri va shaxsining shakllanishiga faol ta'sir ko'rsatish sifatida ham insonlarni tafakkur qilishga, mantiqiy fikrlashga, mas'uliyatli bo'lish va yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishga o'rgatadi. Shaxmatning inson hayotidagi ahamiyati to'g'risida ko'pgina ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Shuningdek, buyuk tarixiy shaxslar o'z faoliyatlarida shaxmat (shatranj) o'yinlaridan foydalanganliklari, uning ijobiy ahamiyati haqida tarixiy manbalar guvohlik beradi.[11.]

Yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlash, ular tafakkuri va dunyoqarashlarini zamon talablari darajasida rivojlantirishda shaxmat o'yini borasida olib borilgan tadqiqot ishlari ularda asoslab berilgan ilmiy g'oya va nazariyalarni chuqur o'rganib chiqish va amaliyotga joriy etishni taqozo etadi. Shaxmat o'yini kishi harakatining tarkib topishida va fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Shaxmat o'yini yoshdan o'z diqqat markazini uzoq vaqt davomida qattiq ishga solishni hamda keng mantiqiy fikrlashni, faol bo'lishni, o'yinchidan tashabbuskor, dadil va ijodkor bo'lishni talab qiladi. mana shu xususiyatlarga ega bo'lmagan shaxmatchi shaxmatda yuqori ko'rsatkichlarga erisha olmaydi.

Adabiyotlar tahlili. Hozirgi kunda O'zbekistonning dunyo miqyosida munosib o'rin egallashi uchun ma'naviy, siyosiy, iqtisodiy yo'nalishlarda g'oyat muhim va murakkab ishlar amalga oshirilmoqda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan 2018-yil 9-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasida shaxmatni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi va 2021-yil 14-yanvardagi "Shaxmatni yanada rivojlantirish va ommalashtirish hamda shaxmatchilarni tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorlari doirasida belgilangan vazifalarga muvofiq shaxmat sportini yurtimizda yanada kengroq rivojlantirish, ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilariga shaxmatga o'rgatish, iqtidorli yoshlarni saralab olish orqali yurtimizda shaxmatni rivojlantirish va FIDE reytingida yuqori o'ntalikdan joy olishga doir vazifalar belgilangan bo'lib, buning uchun moddiy bazani, o'quv-mashg'ulot ishlarini tashkil qilishga doir ko'rsatmalar berilgan.[1.3.4.6]

Muhokama. Bugungi texnika rivojlangan zamonda ilg'or pedagogik texnologiya metodlaridan biri bo'lgan interfaol usullardan to'g'ri foydalanish zamon talabidir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini o'stirish, erkin va teran fikrlashga, o'z fikrlarini ravon ifodalashga o'rgatishda interfaol usullardan foydalanishning ahamiyati beqiyos.

Shaxmatning asosiy qoidalari va tamoyillarini bilish juda muhim. Bunga markazni boshqarish, qismlarni samarali ishlab chiqish va qirol xavfsizligiga ustuvor ahamiyat berish kabi tushunchalar kiradi. Ushbu asoslar bo'yicha kuchli poydevor o'yinchilarga yanada ilg'or strategiyalarga e'tibor qaratish imkonini beruvchi chalkash fikrlashni kamaytirishga yordam beradi.[4.6.8.9.16]

Taktik motivlar va umumiy o'yin yakuniy tuzilmalari kabi standart naqshlarni tanib olish tezroq va aniq qaror qabul qilishga imkon beradi. Ushbu mashqlar bilan tanishish ongni ahamiyatsiz variantlardan tozalashga yordam beradi va diqqatni samarali tanlovlarga qaratishga imkon beradi.

Ko'r-ko'rona shaxmatni mashq qiling: Vizualizatsiya mashqlari, masalan, taxtani ko'rmasdan o'ynash, bir necha harakatlarni oldinda o'ylash qobiliyatini yaxshilaydi. Bu aqliy ravshanlikni kuchaytiradi, chunki o'yinchilar o'z pozitsiyalarini va oqibatlarini begona tafsilotlarda adashib qolmasdan tasavvur qilib shu taktikaga qarshi taktika o'ylab topadi, taktika o'ylab topish jarayonida aqliy qobiliyat shakllanishni boshlaydi.

Quyida shaxmat o'yini jarayonida aqliy qobiliyatni rivojlantirishda amalga oshirish kerak bo'lgan harakat amallarimizni ko'rib chiqamiz.

Move-Sequence Practice: Vizualizatsiyani yaxshilashning ajoyib usuli bu ketma-ketlikka asoslangan mashqlarni mashq qilishdir. O'z pozitsiyangizni o'rnatish va boshingizdagi turli harakatlar oqibatlarini ishlab chiqing, avvaliga 2-3 harakatni chuqur tasavvur qilishni maqsad qilib qo'ying, keyin esa murakkablikni oshiring.

Fikrlash jarayonini takomillashtirish uchun yaxshi yondashuv nazorat ro'yxatini tuzish hamda unga amal qilishdir:

1. Joriy pozitsiyani baholang: tahdidlar, zaif tomonlar va mumkin bo'lgan harakatlarni aniqlang.

2. Raqibning harakatlarini ko'rib chiqing: faqat eng hayotiy ko'rinadigan harakatlarga e'tibor qarating.

3. Hisoblang: Har bir raqibingiz harakati oqibatlarini baholang. Potensial natijalarni o'rganish uchun "agar-o'shanda" yondashuvidan foydalaning.

4. Yakuniy baho bering va eng yaxshi harakatni tanlang.[5.]

Bir nuqtaga e'tibor berishdan qoching: O'yinchilar ko'pincha boshqa potensial harakatlarni e'tiborsiz qoldirib, bir chiziqqa juda zich e'tibor berishadi. Bir nechta variantlarni baholash odatini rivojlantirish o'yinchilarni yaxshi imkoniyatlarni boy berishdan saqlaydi va aniqroq, obyektiv fikrlashni rivojlantiradi.

Qaror qabul qilishga va ortiqcha o'ylashdan saqlanish. Harakatlar uchun vaqt chegarasini belgilang. Mashq mashg'ulotlarida o'yinchilarni ortiqcha o'ylamaslik uchun har bir harakat uchun vaqt chegarasini belgilashga undash. Ko'pgina o'yinchilar qat'iyatsizlik botqog'iga tushib qolishadi, bu esa vaqt muammosi va xatolarga olib keladi. Soat bilan mashq qilish ularni aniq fikrlashga va bosim ostida qaror qabul qilishga o'rgatadi.

— Ko'chirishni tekshirish ro'yxatidan foydalaning:

— Markaz ustidan nazoratni yaxshilaydi

— Raqibning imkoniyatlarini pasaytiradi yoki pozitsiyasini zaiflashtiradi

— Umumiy o'yin rejasiga amal qiladi[5.7]

- O'z-o'zini tanqidiy baholash va o'yindan keyingi tahlilni rag'batlantirish

O'yinlarni tanqidiy ko'rib chiqing: O'yinchilarni fikrlash jarayonlarini tushunish va noto'g'ri qarorlar yoki noto'g'ri mulohazalarni aniqlash uchun o'yinlarini tahlil qilishga undash. Tanqidiy tahlil o'yinchilarga fikrlash jarayonlaridagi zaif tomonlarni aniqlashga va yondashuvlarini takomillashtirishga yordam beradi.

Shaxmat o'ynash jarayonida shaxmatchilar va murabbiylik yordamidan foydalaning: Shaxmat murabbiylar o'yinchilarga xatolarini tushunishga yordam beradi va

yaxshilanishlarni taklif qiladi. Ushbu fikr-mulohaza o'yinchilar noto'g'ri hisoblagan yoki variantni e'tibordan chetda qoldirgan joylarni ajratib ko'rsatish orqali aniq, mantiqiy fikrlashni kuchaytiradi.[4.6.]

Har xil turdagi o'yinlarni o'ynang:

— Turli vaqt nazorati bilan shug'ullaning: Turli vaqt chegaralari bo'lgan o'yinlarni o'ynash fikrlashning turli tomonlarini aniqlaydi. Rapid va blits o'yinlari tezkor qaror qabul qilishni yaxshilaydi, uzunroq formatlar esa chuqurroq hisoblash va tahlil qilishga yordam beradi.

Boshqotirmalar va taktika mashg'ulotlari bilan shug'ullaning: Boshqotirma mashqining qisqa, shiddatli portlashlari o'yinchilarni naqshlarni tan olishga, tez va aniq qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Taktika mashg'ulotlari aqlni charxlaydi va o'yinchilarga bosim ostida tez va samarali o'ylashga yordam beradi.[5]

Ehtiyotkorlik va diqqatni jamlash texnikasini mashq qiling: Chuqur nafas olish yoki meditatsiya kabi aql-idrok texnikasi o'yinchilarga aqliy ravshanlikni saqlashga yordam beradi. Stressli o'yinlarda xotirjamlikni saqlash aniq fikrlash va aniq hisob-kitoblar uchun juda muhimdir.[5.15.]

Emosional chidamlilikni rivojlantiring: Shaxmatchilar ko'pincha keskin lahzalarga duch kelishadi. Yo'qotish, bosim va umidsizlikka dosh berishni o'rganish orqali chidamlilikni mashq qilish ularning qiyin vaziyatlarda aniq bo'lishini ta'minlaydi. Bardoshli aql muvaffaqiyatsizliklarga bardosh bera oladi va o'yinchilarga strategiya va maqsadlarga e'tibor qaratishga yordam beradi.[5.15.16.17.]

Baholash mahoratini takomillashtiring: O'yinchilar taktikani hisoblashdan tashqari, kengroq pozitsiyani baholashni, kuchli tomonlarini tushunishni ham o'rganishlari kerak.

Xulosa. Xulosa qilib aytish mumkinmi, boshlang'ich sinf o'quvchilarini fikrlashni rivojlantirishda shaxmat o'yini shaxmatchilarda aniq fikrlashni rivojlantirish o'yin natijalarini sezilarli yaxshilashga xizmat qiladi. Tahliliy va strategik fikrlashni rivojlantirish orqali, shaxmatchilar raqib qadamlarini oldindan ko'ra olish, pozitsiyalarni to'g'ri baholash va qaror qabul qilishda aniqlikni saqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mantiqiy qadamlar, vaqtni samarali boshqarish, shuningdek, o'yinlardan keyingi tahlil qilish odati — bularning barchasi o'yinchini qiyin vaziyatlarda aniq va tinch fikrlashga o'rgatadi. Shu sababli, aniq fikrlashni rivojlantirish shaxmatda muvaffaqiyat sari qadam bo'lib, o'yinga puxta tayyorgarlik va ongli yondashuvni talab qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 14 январдаги ПҚ-4954-сон “Шахматни янада ривожлантириш ва оммавийлаштириш ҳамда шахматчиларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 5 августдаги “Шахматни янада оммалаштириш ва ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-347-сонли қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 9 августдаги “Ўзбекистонда шахматни ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ – 3906 Қарор
4. Норбоев. Н.Н. Шахмат назарияси ва методикаси. “Ёш куч”. Тошкент 2020 йил
5. Саидахмедов Н.С. Янги педагогик технологиялар. – Тошкент.: Молия. 2003 йил.
6. Муҳиддинов.М. Шахмат. Тошкент 2007 йил.

7. Салимов Ў.Ш. Жисмоний маданият назарияси ва тарихи. Ўқув қўлланма. Термиз. “Сурхон-нашр”. 2021 йил.
8. У.Қ.Холиқов С.Қ.Холиқова “Бошланғич синф ўқувчилари интеллектуал ривожланишининг шахмат ўйини воситаси сифатида”. Мақола.
9. Бобоқулов Ч.У. “Бошланғич синф ўқувчиларини шахмат ўйини орқали ақлий қобилиятларини ривожлантиришнинг тарбиявий имкониятлари”. МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҲАММОНЛАШТИРИШ БИЛИМЛЕНДИРИШ. 2023 йил.
10. Қосимжонов Р. “Шахмат сеҳри олам”. – Тошкент: “Info COM. UZ”, 2008 йил.
11. Муҳиддинов М. “Соҳибқирон дона сурганда”. – Тошкент: “Айн”, 2006 йил.
12. Муҳиддинов М. “Шахмат”. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ, 2007 йил.
13. Муҳиддинов М. “Шарқ – шахмат ватани”. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ, 2003 йил.
14. Муҳиддинов М. “Катакларда яширинган олам”. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 1976 йил.
15. Urolovich, B. S. (2023). Pedagogical Principles of Using Activity and National Games in the Physical Education of Student Girls. Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 2(12), 575-579.
16. Boboqulov Ch.U. BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILİYATLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari. 2024-yil
17. ESHQOBILOV, E. (2023). DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL CREATIVITY OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS ON THE BASIS OF A COMPETENT APPROACH. International Bulletin of Engineering and Technology, 3(3), 201-204.
18. Абдураимов, Ш. (2021). Активизация партнерского взаимодействия семьи и школы в воспитании детей младшего школьного возраста. Общество и инновации, 2(10/S), 328-334.
19. Карпов, А., & Гик, Е. (1990). Шахматда фикрлаш техникаси. Москва: Физкультура ва спорт.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog‘lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).